

ИНСТРУКЦИИ ЗА ЗАСТЪПНИЦИ И ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ПП

ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ:

Права и задължения на застъпниците.

Застъпник може да бъде лице, което е навършило 18 години, не е поставено под запрещение, не изтърпява наказание лишаване от свобода и не е осъждано за умишлено престъпление от общ характер.

Едно лице може да бъде застъпник само на една кандидатска листа. Едно и също лице може да бъде регистрирано като застъпник на една и съща кандидатска листа в повече от един район. Една кандидатска листа може да бъде представявана само от един застъпник в една изборителна секция в изборния ден.

В изборния ден застъпниците не са обвързани с конкретна изборителна секция

Застъпникът има право:

а) да подпомага кандидатите от кандидатската листа, регистрирана от партия, коалиция или инициативен комитет в съответния район, и да представлява техните интереси пред изборителните комисии, държавните и местните органи и обществените организации;

б) да присъства на заседанията на изборителните комисии, като изказаните от него становища, мнения и възражения се записват в протокола. На заседанията на изборителните комисии може да присъства само по един застъпник на кандидатска листа от всяка партия, коалиция или инициативен комитет;

в) да присъства при получаването на изборните книжа и материали и подготовката на помещенията за гласуване;

г) да присъства в изборното помещение при откриването и закриването на изборния ден, по време на гласуването, както и при отварянето на изборителните кутии и при установяване на резултатите от гласуването, за което му се осигурява пряка видимост;

д) да получи срещу подпис копие от подписания от членовете на СИК протокол с резултатите от гласуването в изборителната секция, съответно от РИК, с резултатите в съответния район. Копието на протокола на СИК, съответно РИК, се подпечатва на всяка страница с печата на комисията и се подписва от председателя, заместник-председател и секретаря.

Имената и единния граждански номер на застъпника, получил копието, се вписват от СИК, съответно от РИК, в списъка на лицата, получили копие от подписания протокол, след което застъпникът се подписва. Списъкът се подписва от председателя и секретаря на СИК, съответно на РИК;

е) да присъства при въвеждането в изчислителните пунктове на данните от протоколите на СИК с резултатите от гласуването в изборителните секции;

ж) да подава жалби и сигнали за нарушения на изборния процес

В изборния ден застъпниците са длъжни:

- а) да спазват реда за свободното и спокойно протичане на гласуването в изборителната секция;
- б) да не пречат на гласуването в изборителната секция;
- в) да изпълняват указанията на председателя и решенията на секционната изборителна комисия.

Легитимация и отличителни знаци

Застъпниците се легитимират с издаденото удостоверение за периода от регистрирането им до обявяването на резултатите от изборите, а в изборния ден – и с утвърдения отличителен знак. Лице, което с анулирано удостоверение се легитимира като застъпник, се наказва с глоба 1000 лева.

В изборния ден застъпниците са длъжни да носят само отличителния знак, утвърден с Решение № 52-ЕП от 3 април 2019 г. на ЦИК. Застъпниците, които носят отличителни знаци извън утвърдените от ЦИК или не носят отличителни знаци, се отстраняват от изборното помещение с решение на секционната изборителна комисия. Решението на СИК може да се оспорва пред РИК, съответно пред ЦИК за секциите извън страната, които се произнасят незабавно с решение, което не подлежи на обжалване.

Застъпниците имат качество на длъжностни лица по смисъла на чл. 93, т. 1, буква „б“ от Наказателния кодекс от регистрирането на кандидатските листи до обявяване на резултатите от изборите.

Права и задължения на представителите

В изборния ден представителите не са обвързани с конкретна изборителна секция в страната или извън страната. В изборителната секция в изборния ден и при въвеждане на данните от протоколите може да присъства само по един представител от всяка партия, коалиция или инициативен комитет.

Представителите имат право:

- а) да присъстват в изборното помещение при откриването и закриването на изборния ден, по време на гласуването, както и при отварянето на изборителните кутии и при установяване на резултатите от гласуването, за което им се осигурява пряка видимост;
- б) да присъстват при въвеждане на данните от протоколите на СИК с резултатите от гласуването в изборителните секции в изчислителния пункт на РИК;
- в) да получат срещу подпис копие от подписания от членовете на СИК протокол с резултатите от гласуването в изборителната секция, съответно от РИК с резултатите в района, подпечатано на всяка страница с печата на комисията и подписано от председателя, заместник-председателя и секретаря. Подписаният протокол се копира в изборителната секция, съответно в РИК. Имената и ЕГН на упълномощеният представител, получил копието, се вписват от СИК съответно от РИК, в списъка на лицата, получили копие от подписания протокол, след което представителят се подписва;

г) да присъстват на заседанията на изборителните комисии. На заседанията на изборителните комисии може да присъства само по един представител от всяка партия, коалиция или инициативен комитет;

д) да подават жалби и сигнали за нарушения на изборния процес.

В изборния ден представителите са длъжни:

а) да спазват реда за свободното и спокойно протичане на гласуването в изборителната секция;

б) да не пречат на гласуването в изборителната секция;

в) да изпълняват указанията на председателя и решенията на секционната изборителна комисия.

Легитимация и отличителни знаци

Представителите се легитимират с пълномощно от представляващите съответната партия, коалиция или инициативен комитет или упълномощено от тях лице.

Упълномощените представители са длъжни да носят в изборния ден само отличителни знаци по образец, утвърден с Решение № 52-ЕП от 3 април 2019 г. на ЦИК. Представителите, които не носят отличителни знаци или носят отличителни знаци извън утвърдените от ЦИК или откажат да се легитимират с пълномощното, се отстраняват от изборителната секция с решение на СИК. Решението на СИК може да се оспорва пред РИК, съответно пред ЦИК – за секциите извън страната, които се произнасят незабавно. Решенията на РИК и ЦИК не подлежат на обжалване.

Други разпоредби

Застъпниците и представителите не могат да бъдат придружители на изборител с увредено зрение, с увреден слух или с друго увреждане, което не му позволява да извърши сам необходимите действия при гласуването. Застъпник, който наруши забраната да бъде придружител, се наказва с глоба от 1000 лева.

Застъпниците и представителите не могат да бъдат кандидати, наблюдатели, представители на друга партия, коалиция или инициативен комитет, членове на изборителна комисия, членове на друг инициативен комитет, анкетьори или друго подобно качество.

Застъпниците и представителите на кандидатите от кандидатските листи на партии, коалиции и инициативни комитети запазват статута си до обявяване на резултатите от изборите.

На лицата в качеството им на застъпници и представители не се издават удостоверения за гласуване на друго място.

ДЕЙСТВИЯ В ИЗБОРНИЯ ДЕН – 26 май 2019 г.

1. Откриване на изборния ден

Желателно е всеки застъпник или представител да присъства при откриване на изборния ден, да се легитимира пред СИК и да осъществи контрол върху действията на СИК преди началото на изборния процес. Тогава, или по-късно през деня трябва да уведомите СИК, че желаете да получите копие от протокола след приключване на изборния ден. Ето за какво трябва да следите:

Изборният ден се открива в 7,00 часа на 26 май 2019 г., и не по-късно от 8,00 часа (ако в 7,00 часа не са се явили повече от половината членове на СИК).

За да се отвори изборното помещение, трябва да присъстват повече от половината членове на комисията – 3 членове при 5-членните СИК, 4 членове при 6- и 7-членните СИК и 5 членове при 8- и 9-членни СИК.

Ако не са се явили повече от половината от членовете на комисията – НЕ СЕ ОТВАРЯ изборното помещение. Председателят на СИК уведомява РИК кой член на СИК отсъства.

Ако в 7,00 ч. са се явили повече от половината от членовете на комисията, но не се е явил председателят, изборното помещение се разпечатва и изборният ден се открива от заместник-председателя, за което се уведомява РИК. Това обстоятелство се вписва и в протоколите на секционната избирателна комисия с изборните резултати.

Ако до 8,00 часа не се явят всички членове, РИК назначава нови членове на мястото на неявилите се от същата квота.

След отваряне на помещението СИК проверява:

- дали са налице избирателните списъци, бюлетините и изборните книжа и материали;
- дали избирателните кутии и кутията за отрязъците от бюлетините са празни и изправни;
- дали в кабината за гласуване са поставени информационните табла и химикал, пишещ със син цвят.

Членовете на СИК разпределят помежду си функциите, които ще изпълняват в изборния ден, с решение, за което се съставя протокол. *Добре е да запомните кой какви функции следва да извършва и да следите дали през деня и при преброяването няма да бъдат променяни хората.*

Председателят на СИК или определен с решение на комисията член разпечатва плика с печата на комисията. Печатът се маркира по уникален начин (като се наранява част от него на произволно място). За маркирането се съставя протокол, който съдържа най-малко три отпечатъка от маркирания печат и се подписва от присъстващите членове на СИК.

След проверката, избирателната кутия и кутията за отрязъците от бюлетините се запечатват с хартиени ленти, подписани от присъстващите членове на комисията и подпечатани с печата на комисията.

Председателят разпечатва пакета с бюлетините, откъсва една бюлетина от кочана, с големи букви по диагонал изписва „ОБРАЗЕЦ“ и я залепва като образец на таблото пред избирателната секция.

След извършването на тези действия председателят обявява изборния ден за открит и гласуването започва.

Възможни нарушения:

- **Отваряне на секцията без наличието на кворум, или смяна (подмяна) на членове на СИК без решение на РИК;**
- **Немаркиране на печата;**

- Неподписване на хартиените ленти от всички членове на СИК;**
- Поставяне на химикал с друг цвят, освен син;**
- наличие на агитационни материали в или около секцията за гласуване;**
- присъствие по време на изборния процес на хора без легитимация.**

2. Допускане до гласуване на избирателите – български граждани.

През целият ден в процеса на гласуване следва да се следи дали гласуват само хора, които имат това право, респективно да не се отказва на хора, имащи право да гласуват. По принцип тази проверка се извършва от членовете на СИК, но винаги при наличие ситуация на лице, което желае да гласува, а няма право, или отказ на лице, което има право, това се разбира и ролята на застъпника/представителя е да проследи да не бъдат нарушени правилата за гласуване, изброени по-долу:

Гласува се само с лична карта или личен зелен паспорт (само за родените до 31.12.1931 г. включително). Лична карта и ученическа книжка/студентска книжка, заверена за съответната учебна година/семестър, уверение на явилите се в секцията в населеното място, където се обучават ученици и студенти (редовно обучение), когато то е различно от постоянния им адрес.

НЕ СЕ ДОПУСКА гласуване с шофьорска книжка или задграничен паспорт.

Ако личната карта е с изтекъл срок, повредена или избирателят заяви, че е изгубена, унищожена, открадната или в процес на издаване, той трябва да представи на СИК оригинално удостоверение за издаване на лични документи по чл. 263, ал. 1 ИК със снимка, издадено от съответното районно управление на МВР. След като избирателят гласува и се подпише в избирателния списък, членът на СИК отбелязва върху удостоверението „гласувал в избирателна секция №... на 26 май 2019 г.“ и удостоверението се връща на избирателя. В случай че избирателят не представи удостоверение по чл. 263, ал. 1 ИК, същият не се допуска до гласуване.

Когато членът на СИК не намери името на избирателя в избирателния списък, задължително проверява дали името му е вписано в списъка на заличените лица.

Всяка секция разполага със Списък на заличените лица.

В списъка на заличените лица са включени лица, които нямат право да гласуват, като срещу името на лицето е отбелязана причината, поради която са включени в списъка с едно от следните съкращения:

Ако името на избирателя е вписано в Списъка на заличените лица членът на СИК проверява причината за вписването в този списък и му разяснява:

Ако срещу името на лицето е вписано „ПО“, „МП“, „НА“, „НА извън ЕС“ или „Уседналост“ членът на СИК връща документа му за самоличност и го уведомява, че не може да гласува. Уведомява го, че може да гласува само ако представи удостоверение от общината или кметството по чл. 40 ИК – Приложение № 17-ЕП. Ако такъв избирател се върне в избирателната секция и представи оригинално удостоверение, издадено от общината, че основанието за

включването му в списъка на заличените лица е отпаднало или не е налице, той се допуска да гласува по следния ред:

Ако срещу името на лицето е вписано „УГДМ“ или „МВНР“ то се допуска да гласува като попълни декларация по образец – Приложение № 75-ЕП, без да е необходимо да представя удостоверение от общината.

Вписване в допълнителната страница на избирателния списък (под чертата) в изборния ден

Това е страницата, която започва след края на избирателния списък с подписите на кмета и секретаря на общината/района.

СИК вписва в избирателния списък (под чертата) и допуска да гласуват само следните лица:

- лицата, снабдени с удостоверение за гласуване на друго място (УГДМ), членове на ЦИК, РИК, наблюдатели и кандидати, които гласуват в секция, различна от секцията по постоянния им адрес, след представяне на УГДМ;

- лицата, снабдени с удостоверение за гласуване на друго място (УГДМ) , членове на ЦИК, РИК, наблюдатели и кандидати, които са се явили в секцията по постоянния си адрес и срещу името на които в списъка на заличените лица е отбелязано „УГДМ“, след представяне на УГДМ и декларация по образец –, че не са гласували и няма да гласуват на друго място;

- лицата, които са се явили в секцията по постоянния си адрес, срещу името на които в списъка на заличените лица е отбелязано „МВНР“, след представяне на декларация по образец, че не са гласували и няма да гласуват на друго място;

- лицата, които са се явили в секцията по постоянния си адрес, срещу името на които в списъка на заличените лица е отбелязано „ПО“, „МП“ или „НА“, след представяне на удостоверение от общината или кметството по чл. 40 ИК, и на декларация по образец, че не са гласували и няма да гласуват на друго място;

- членовете на СИК и охраната на съответната секция, които обслужват секция, различна от тази по постоянния им адрес, след като представят декларация по образец, че не са гласували и няма да гласуват на друго място;

- избиратели с увредено зрение или затруднения в придвижването, които гласуват в избрана от тях секция или в секция, предназначена за тях на първия етаж (партер), след представяне на декларация по образец, че не са гласували и няма да гласуват на друго място;

- избиратели, заличени от избирателния списък, тъй като са вписани в избирателни списъци в лечебни заведения, домове за стари хора и други специализирани институции, които в изборния ден се намират извън тях, се дописват по постоянния им адрес, след представяне на удостоверение, издадено от ръководителя на лечебното заведение/дома, и декларация по образец от изборните книжа, че не са гласували и няма да гласуват на друго място;

- избиратели, заличени от избирателния списък, тъй като са вписани в избирателни списъци в местата за изтърпяване на наказание лишаване от свобода и за задържане, които в изборния ден се намират извън тях, се дописват по постоянния им адрес, като представят удостоверение за дописване в избирателния списък по постоянен адрес, издадено от ръководителя на мястото, и декларация по образец от изборните книжа, че не са гласували и няма да гласуват на друго място;

- избиратели, вписани в избирателни списъци на плавателни съдове под

българско знаме, които в изборния ден се намират извън тях, се дописват по постоянния им адрес, като представят удостоверение за дописване в изборителния списък по постоянен адрес, издадено от капитана на плавателния съд и декларация по образец, че не са гласували, и няма да гласуват на друго място;

- ученици или студенти редовно обучение (включително курсанти, дипломанти, докторанти, специализанти) се дописват в секция по техен избор в населеното място, където се обучават, когато то е различно от населеното място по постоянния им адрес, след представяне на документ за самоличност и:

а) надлежно заверена от учебното заведение със седалище в населеното място за съответната учебна година ученическа книжка или за съответния семестър студентска книжка или уверение;

б) декларация по образец, че не са гласували и няма да гласуват на друго място.

След като ученикът или студентът гласува, в ученическата/студентската книжка се вписват датата на изборите и текст „гласувал“ така, че да не засяга текста на документа. Книжката или уверението се подписват от председателя или секретаря и един член на СИК и се подпечатват с печата на СИК, след което се връщат на ученика/студента;

- постъпилите в лечебни заведения, домове за стари хора и други специализирани институции за предоставяне на социални услуги лица, след съставяне на изборителния списък от ръководителите им се дописват в изборния ден, след представяне на декларация по образец, че не са гласували и няма да гласуват на друго място. По този ред се дописват и задържаните след съставяне на изборителния списък в местата за изтърпяване на наказание лишаване от свобода и за задържане;

- лицата от персонала на лечебните заведения, домовете за стари хора и другите социални институции и в местата за изтърпяване на наказание лишаване от свобода и за задържане, служебно заети в изборния ден по местоработата, въз основа на график за работа, се дописват след представяне на декларация по образец, че не са гласували, и няма да гласуват на друго място;

- български граждани, които живеят в друга държава – членка на ЕС и на това основание са заличени от изборителния списък могат да гласуват в секцията по постоянния си адрес. В изборния ден те се вписват в допълнителната страница на изборителния списък по постоянния им адрес, след представяне на удостоверение от общината по чл. 40 ИК и декларация по образец;

- български граждани, които имат настоящ адрес към датата на съставянето на изборителните списъци в държава, която не е член на ЕС и в изборния ден се намират в страната, могат да гласуват в секцията по постоянния си адрес, след представяне на удостоверение от общината по чл. 40 ИК и декларация по образец;

- лицата, които са се явили в секцията по постоянния си адрес и отговарят на изискванията на чл. 350 ИК (имат право да гласуват), но са пропуснати в изборителния списък, и не фигурират в списъка на заличените лица, могат да гласуват след като представят документ за самоличност и декларация по образец, че не са гласували и няма да гласуват на друго място.

Секционните изборителни комисии предоставят на изборителите образците на декларациите, описани по-горе.

ВАЖНО! Документът за самоличност на избирателя се връща само след като пусне бюлетината в избирателната кутия и положи подпис в избирателния списък!

Гласуване на гражданите на друга държава – членка на Европейския съюз

Избирателите, граждани на друга държава – членка на Европейския съюз гласуват с лична карта или паспорт и удостоверение за пребиваване. Техните имена трябва да са вписани в Част II на избирателния списък, където СИК вписва личния номер, номера на личната карта или паспорт и номера на удостоверението за пребиваване и датата на издаване, посочена в него. При гласуването, тези граждани попълват декларация по образец, че не са гласували в същите избори за членове на Европейския парламент, с която СИК разполага. Удостоверението за пребиваване се задържа от СИК докато избирателят гласува и се връща след полагане на подпис в избирателния списък.

Възможни нарушения:

- Гласували хора без право на глас, с нередовни документи или студенти и ученици с ученическа книжка;

Гласуване с придружител. Списък за допълнително вписване на придружителите

Неграмотността не е основание за гласуване с придружител.

Избирател с увредено зрение или затруднение в придвижването, което не му позволява да извърши необходимите действия при гласуване, може да поиска и да посочи придружител, който да го подпомогне при гласуването.

Допускането на избирател да гласува с придружител е по преценка на председателя на СИК.

ИЗБИРАТЕЛЯТ НЕ Е ДЛЪЖЕН ДА ПРЕДСТАВИ ДОКУМЕНТ ОТ ТЕЛК/НЕЛК.

Член от комисията може да оспори решението на председателя. Секционната избирателна комисия се произнася с решение по направеното оспорване, за което се съставя протокол.

При гласуването СИК отбелязва в графа „Забележки“ на избирателния списък срещу името на избирателя трите имена и ЕГН на придружителя. Придружителят не се подписва в избирателния списък. Данните на придружителя се вписват и в Списъка за допълнително вписване на придружителите (Приложение № 74-ЕП). След гласуването придружителят се подписва само в този списък и получава документа си за самоличност.

Когато увреждането не позволява на избирателя да се подпише, в полето за подпис член на комисията отбелязва „гласувал“ и се подписва. Това обстоятелство се отбелязва в графата „Забележки“ и в протокола на секционната избирателна комисия.

Не могат да бъдат придружители следните категории лица: член на СИК, представител на партия, коалиция, инициативен комитет, застъпник, наблюдател.

Едно лице не може да бъде придружител на повече от двама избиратели.

Възможни нарушения:

- Гласуване на хора с придружител без да имат това право - увредено зрение или затруднение в придвижването, което не му позволява да извърши необходимите действия при гласуване;

- един придружител да подпомага повече от двама гласоподаватели;

- придружителя да е лице, което не може да изпълнява тази функция;

- придружителят да дава указания, съвети или по какъвто и да било друг начин да влияе на гласуващия.

3. Упражняване правото на глас

През целия ден застъпникът/представителят трябва да следи дали правилно се упражнява правото на глас. Всяко отклонение от долните правила е нарушение, за което трябва да се сигнализира своевременно. Задължително е регулярно да се проверява в избирателната кабина химикала да не бъде подменен с такъв, пишец в друг цвят, различен от синьо.

Предоставяне на бюлетина на избирателя и гласуване

След вписване на данните на избирателя в избирателния списък член на СИК откъсва бюлетина от кочана, показва я на избирателя, сгъва я, поставя един печат на гърба на бюлетината и я подава на избирателя.

Забранено е да се откъсват бюлетини от кочана предварително.

Избирателят излиза от кабината със сгъната бюлетина и я подава на член на комисията, който поставя задължително втори печат на гърба на бюлетината и сверява дали номерът върху бюлетината съответства на номера в кочана. След това, без да я разгъва, откъсва отрязъка с номера на бюлетината и го пуска в непрозрачната кутия.

Членът на СИК подава бюлетината на избирателя. Избирателят пуска бюлетината в избирателната кутия, подписва се в избирателния списък и получава документа си за самоличност.

Запълване на избирателната кутия

При запълване на избирателната кутия върху нейния отвор се залепва хартиена лента с подписите на членовете на комисията и се подпечатва с печата на СИК.

Гласуването продължава с втората избирателна кутия, която се запечатва с хартиени ленти, подписани от присъстващите членове на комисията и подпечатани с печата на комисията.

Пълната и запечатана с хартиена лента избирателна кутия остава на масата.

Гласуване при сгрешена бюлетина

Ако избирателят сгреша при попълването на бюлетината, той има право да поиска втора бюлетина, но само веднъж. Членът на СИК взема сгрешената бюлетина, без да я разгъва и надписва върху гърба ѝ „сгрешена“. Тази бюлетина се подписва от председателя, секретаря и член на комисията и се поставя печат, след което се отделя настрани. Членът на СИК подава на избирателя нова бюлетина, като я сгъва и подпечатва по вече указания ред. Избирателят може да сгреша само един път. При повторна грешка избирателят не получава нова

бюлетина. В графа „Забележки“ членът на СИК отбелязва, че лицето не е гласувало, тъй като два пъти е сгрешило при гласуването.

Гласуване при показан и заснет вот, бюлетини с несъответстващ номер (недействителни бюлетини)

Ако избирателят покаже своя вот, заснеме вота или представи бюлетина с несъответстващ номер на номера в кочана, тези бюлетини не се пускат в избирателната кутия. На избирателя не се дава втора бюлетина и не се допуска да гласува.

При заснет вот и показан вот СИК незабавно обявява бюлетината за недействителна и отбелязва това обстоятелство върху бюлетината и в графа „Забележки“ на избирателния списък. Бюлетината се унищожават с надпис „Недействителна по чл. 227“ (заснет вот) или „Недействителна по чл. 228“ (показан вот).

При несъответствие на номера на бюлетината с номер в кочана тази бюлетина се обявява за недействителна и това обстоятелство се отбелязва върху бюлетината и в графа „Забележки“ на избирателния списък. Избирателят не се допуска повторно до гласуване

Възможни нарушения:

- предварително откъснати от кочана бюлетини (възможно е да са вече попълнени);

- пропускане на печат – първи или втори – от члена на СИК;

- несравняване номерата на бюлетината с номер в кочана (трудно може да се хване, но при съмнение поискайте да ги видите) или пропускане на откъсване на отрязъка;

- бездействие на СИК при сниман или показан вот.

Закриване на изборния ден

Изборният ден приключва в 20,00 часа.

Когато пред изборното помещение в 20,00 часа няма избиратели, председателят на СИК обявява гласуването за приключило.

Когато в 20,00 часа пред изборното помещение има негласували избиратели, председателят и секретарят на СИК установяват техния брой и самоличност. Негласувалите предават личните си карти/личния зелен паспорт на член на СИК. Само тези избиратели се допускат да гласуват, но не по-късно от 21,00 часа.

След обявяване на края на гласуването в 20,00 часа, съответно 21,00 часа, не се допуска гласуване.

Възможни нарушения:

- несъбиране на документите за самоличност на чакащите (дава възможност да влязат и закъснели след 20.00 ч);

- допускане да гласуват на хора, дошли след 20.00 ч

4. Преброяване на гласовете

Тук е най-важната дейност на всеки застъпник/представител. Той трябва да присъства на възможно най-добро за наблюдение място (определено от СИК), откъдето да вижда всичко, което се случва на масата.

Внимателно да следи за всяко действие както на преброяващият бюлетините, така и на записващият. Задължително е да се водят записки на всичко, които после да се сравнят с данните от протокола, който ще бъде предаден от СИК. Членовете на СИК при попълване на протокола следва на глас да повтарят всяка една цифра, която вписват в протокола, за да бъде чута от всички, присъстващи в изборното помещение.

СИК определя с решение кой от членовете ѝ ще има достъп до бюлетините и ще брой, кой ще вписва данните от преброяването на гласовете в черновата на протокола и в бланката чернова за преброяване на предпочитанията (преференциите), кой ще попълва протокола, кой ще опакова бюлетините и книгата и т.н.

Застъпникът/представителят трябва да запомни кой какви функции ще изпълнява при броенето и да следи да не се променят хората, освен при наложителни случаи, както и да няма повече от един човек, който да борави с бюлетините.

Избирателната кутия не се отваря.

При установяване на резултатите от гласуването задължително първо се работи с черновата на протокола.

В черновата на протокола на страница първа задължително се попълват данните за избирателната секция (община, населено място, кметство, административен район (само за град, София, Варна и Пловдив, район №), трите имена на членовете на СИК, часът на откриване на изборния ден и приключване на гласуването и на присъстващите лица и останалите данни от страница 1. Пристъпва се към попълване с думи и числа на данните по буква „А“ и данните както следва:

- броят на получените от СИК в предизборния ден бюлетини,;
- общият брой на избирателите вписани в протокола за предаване и приемане на избирателния списък;
- избирателите, които СИК е вписала в допълнителната страница (под чертата) на избирателния списък в изборния ден;
- общия брой на избирателите според положените подписи в избирателния списък – Част I плюс броя на вписаните в допълнителната страница от СИК. Когато на СИК е предаден и избирателен списък Част II, подписите на гласувалите избиратели от този списък се добавят към броя на подписите от избирателния списък Част I плюс вписаните в допълнителната страница.

След като попълни посочените по-горе данни, СИК пристъпва към преброяване и опаковане на бюлетините. Бюлетините се преброяват и вписват, както следва:

- брой на неизползваните бюлетини;
- брой на унищожените от СИК бюлетини;
- брой на недействителните бюлетини по чл. 265, ал. 5 ИК (несъответстващ номер);
- брой на недействителните бюлетини по чл. 227 ИК (заснет вот);
- брой на недействителните бюлетини по чл. 228 ИК (показан вот);
- брой на сгрешените бюлетини, когато избирателя е сбъркал при гласуването и е гласувал повторно.

Тези бюлетини се опаковат в пакети и се надписват, както следва:

- пакет с надпис „Неизползвани бюлетини“;
- пакет с надпис „Унищожени бюлетини от СИК“;

- пакет с надпис „Недействителни бюлетини“, по чл. 227, чл. 228 и чл. 265, ал. 5 ИК;

- пакет с надпис „Сгрешени бюлетини“.

Отрязъците от бюлетините се изваждат от кутията и се опаковат в плик, който се надписва.

Запечатаните пакети с бюлетините (извън избирателната кутия) от протокола и отрязъците се подписват от всички членове на СИК и се подпечатват. Изпразнените кутии за отрязъците не се слагат в торбата.

Всички опаковани материали се прибират в торбата, която се отстранява от масата.

Възможни нарушения:

- което и да е неспазване на горепосочените правила или тяхната последователност - задължително се следи цифрите при броенето да съответстват на цифрите, вписани в протокола.

Преброяване на бюлетините (гласовете)

Само СИК е компетентна да установи кой глас е действителен или не. Присъстващите лица не могат да се намесват в работата на СИК при установяване на резултата от гласуването. При установяване на несъответствие можете да сигнализирате на Председателя на СИК, и ако той откаже да съдейства или СИК откажат да вземат отношение, незабавно се свържете с щаба за допълнителни указания.

ГЛАСЪТ Е ДЕЙСТВИТЕЛЕН, КОГАТО:

- бюлетината е по установен образец;
- на гърба на бюлетината са положени два печата на съответната СИК;
- върху бюлетината вотът на избирателя е отбелязан със знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, само в едно от квадратчетата за гласуване – за партия, коалиция, независим кандидат, или в квадратчето „Не подкрепям никого“;
- вотът е отбелязан в едно от квадратчетата за гласуване и няма отбелязано предпочитание (преференция) или е отбелязано едно или повече от едно предпочитание (преференция) в кръгчетата със знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят;
- знакът „X“ или „V“ излиза извън квадратчето на съответната кандидатска листа, но не навлиза в друго квадратче;
- върху бюлетината няма вписани символи и знаци, като букви, цифри и други знаци;
- в бюлетината има отклонения, дължащи се на дефекти и грешки при производството, или когато върху нея има механични увреждания или зацапвания.

Когато бюлетината има отбелязване със знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, само в квадратчето „Не подкрепям никого“ – гласът е действителен.

Когато в избирателната кутия бъде намерена бюлетина, отговаряща на изброените по-горе изисквания за действителност на гласа, но не е откъснат долният десен ъгъл с поредния номер на бюлетината в кочана, гласът се брои за действителен, ако номерът на бюлетината съвпада с някой от номерата в кочаните, от които са откъсвани бюлетините в тази избирателна секция.

При спор относно действителността и недействителността на вота трябва да се вземе писмено решение с поименно гласуване, в което да се опише поредният номер на бюлетината, както и трите имена на члена на комисията, който е отговарял за откъсване на отрязъците с фабричните номера от бюлетините.

ГЛАСЪТ Е НЕДЕЙСТВИТЕЛЕН, КОГАТО:

- бюлетината не е по установения образец;
- на гърба на бюлетината не се съдържат два броя печати на съответната СИК;
- в бюлетината има вписани символи, като букви, цифри и други знаци;
- върху квадратче или кръгче в бюлетината знакът „X“ или „V“ не е отбелязан с химикал, пишеш със син цвят;
- вотът на избирателя е отбелязан със знак, различен от „X“ или „V“;
- върху бюлетината има отбелязване в повече от едно квадратче – на партия, коалиция, независим кандидат, или в квадратчето “Не подкрепям никого”;
- знакът „X“ или „V“ засяга повече от едно квадратче за гласуване, така че не може да се определи еднозначно вотът на избирателя;
- в бюлетината не е отбелязан вотът на избирателя (празна бюлетина).

Когато в избирателната кутия бъде намерена бюлетина, отговаряща на изискванията за действителност на гласа и не е откъснат долният десен ъгъл с поредния номер на бюлетината в кочана, гласът се брои за недействителен, ако този номер не съвпада с никой от номерата в кочаните, от които са откъсвани бюлетините в тази избирателна секция.

Преброяване на бюлетините (гласовете) за партии, коалиции и независими кандидати

Преди отваряне на избирателната кутия и преброяване на бюлетините от масата се отстраняват всички излишни книжа и материали. На масата остават само избирателната кутия/кутии, черновата от протокола, бланката-чернова за преброяване на преференциите.

СИК отваря избирателната кутия и първо установява общия брой на бюлетините в нея. Бюлетините се изваждат една по една от определения от СИК член на комисията, поставят се с лицевата страна надолу и се броят. Когато е включена втора избирателна кутия, тя се отваря и бюлетините се изваждат и преброяват заедно с бюлетините от първата.

Броят на намерените в избирателната кутия бюлетини се вписва в черновата на протокола на СИК. След попълване на тази точка се пристъпва към преброяване на броя на действителните и броя на недействителните гласове.

Бюлетините, извадени от избирателната кутия се подреждат на две отделни купчинки - действителни (I купчинка) и недействителни (II купчинка). Купчинките с действителни и с недействителни бюлетини се преброяват поотделно. Броят на недействителните гласове и действителните се вписват в протокола.

След попълване на броят на действителните и недействителни гласове действителните бюлетини се разделят на две купчинки – гласове, подадени за партии, коалиции и независими кандидати (I-ва купчинка), и гласове с отбелязване в квадратчето „Не подкрепям никого“ (II-ра купчинка). Преброяват се гласовете (бюлетините), подадени за партиите, коалициите и независимите кандидати. Полученото число се вписва в черновата. Отделно се преброяват и гласовете „Не подкрепям никого“ и полученото число се вписва в черновата.

Бюлетините с действителни гласове, подадени за всяка от партиите, коалициите и независимите кандидати, се подреждат на отделни купчинки. Бюлетините от всяка купчинка се броят поотделно. Получените числа се вписват на съответния ред в протокола, графа „Действителни гласове“ – срещу наименованието на съответната партия, коалиция или името на независимия кандидат.

Недействителните бюлетини, върху които няма поставен знак в нито едно квадратче за гласуване (празна бюлетина), зачертани са всички листи, има поставен знак в повече от едно квадратче за гласуване (за партия, коалиция, независим кандидат или в квадратчето „Не подкрепям никого“), или не може да се установи еднозначно вотът на избирателя, се подреждат на отделна купчинка. Преброяват се и се вписват в черновата на протокола.

Недействителните гласове по кандидатски листи се вписват в графа „Недействителни гласове“ на протокола срещу наименованието на съответната партия, коалиция или името на независимия кандидат.

В буква „Б“ от черновата на протокола се описва дали е имало спорове по действителността на гласовете, какви решения са взети по тях.

В края на протокола се отбелязва какви жалби или заявления са постъпвали до СИК и какви решения е взела СИК по тях. Описват се и се прилагат към протокола всички жалби.

Описва се каква е била обстановката при произвеждането на изборите.

Всички членове на СИК задължително подписват протокола, като се отбелязва в колко часа е приключило попълването му.

Преброяване на предпочитанията (преференциите)

След установяване броя на действителните и недействителните гласове и вписването им в черновата на протокола, се пристъпва към преброяване на предпочитанията (преференциите) за всеки един от кандидатите на партиите и коалициите.

Важно е да се знае относно преброяване на предпочитанията (преференциите):

- липсата на отбелязано предпочитание (преференция) не прави гласа недействителен. Такъв глас се брои (отчита) само за партията или коалицията;

- предпочитанието (преференцията) не се брои (отчита), когато има отбелязване със знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, в повече от едно кръгче. Приема се, че няма предпочитание и гласът се брои само за партията или коалицията;

- отбелязването на предпочитание (преференция), когато е гласувано за независим кандидат, не опорочава вота на избирателя. Гласът е действителен и се брои за независимия кандидат.

Препоръчителен е следният начин на преброяване на преференциите:

Предпочитанията (преференциите) се преброяват и отбелязват върху бланка-чернова, която се попълва по отделно за всяка партия и коалиция.

Преброяването на предпочитанията (преференциите) се извършва последователно по листи на партии и коалиции и по реда на отпечатването им в бюлетината. Председателят или член на СИК, определен с нейно решение, взема бюлетина от купчинката с действителни гласове за съответната партия или коалиция, показва я и обявява:

а) поредния номер на кандидата (за целта от числото в кръгчето в бюлетината се изважда 100), за когото е отбелязано предпочитание (преференция) или

б) че няма отбелязано предпочитание (преференция) или

в) че е отбелязано предпочитание (преференция) в повече от едно кръгче със знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, след което я подава на друг член на СИК за проверка и поставяне в съответната купчинка.

Броят на преференциите се отразява едновременно и независимо един от друг от двама членове на СИК (предложени в състава на комисията от различни партии и коалиции), определени с решение на комисията.

При наличието на предпочитание (преференция) членът на СИК, който държи бюлетината, оповестява на глас за кой кандидат е предпочитанието. Членовете на СИК, които записват предпочитанията (преференциите) върху бланката-чернова, ги отразяват, като оградят (зачертават) първото число на първия ред, започвайки от № 1 на първия ред и продължават във възходящ ред, без да изпускат числа до изчерпване на предпочитанията (преференциите) за този кандидат.

Последното оградено (зачертано) число показва броя на получените от предпочитанията (преференциите) за съответния кандидат.

Това число се вписва с думи и цифри в протокола на СИК срещу името на кандидата в листата на съответната партия/коалиция.

Възможни нарушения:

- обявяване на действителни бюлетини за недействителни или обратно – при наличие на подобни съмнения СИК следва да вземе решение. Ако такове не се вземе, или изобщо СИК не вземе отношение, незабавно сигнализирайте в щаба за указания;

- броенете на бюлетините се извършва само от един член на СИК, придварително определен с протокол. Масата трябва да е празна, преброяващия да е сам на масата и в ръцете му не трябва да има други предмети – химикал, молив или каквото и да е. Да се гледа внимателно да не драска или поврежда бюлетини, като така ги направи недействителни. По същият начин да се гледат внимателно действията на всички, които имат досег с бюлетините.

Важно! СИК разполага само с един секционен протокол, в който не се допускат грешки при попълването му. При допуснати грешки СИК получава друг формуляр от РИК по ред определен с Решение на ЦИК.

След като бъде попълнена черновата тя се ксерокопира и се преминава към пренасяне на данните върху секционния протокол на СИК.

Всички членове на СИК задължително подписват протокола, като се отбелязва в колко часа е приключило попълването му.

Протоколът се състои от отделни листове с обособени страници, всеки от които е отпечатан на химизирана хартия в 3 екземпляра.

Копиране на протокола на СИК

Копирането се извършва в изборното помещение след попълване на всички данни в протокола и подписването му от всички членове на СИК.

Право да получат заверено копие от протокола при поискване имат кандидатите, членовете на СИК, представителите на партии, коалиции и

инициативни комитети – по един от партия, коалиция и инициативен комитет, застъпниците – за всяка кандидатска листа, наблюдателите – по един за всяка организация, регистрирана като наблюдател на изборите.

Председателят, заместник-председателят и секретарят на СИК подписват копията на протокола на всяка страница (лист) и полагат печата на комисията.

Имената, качеството и другите данни за лицата, получили копие от протокола, се вписват в списъка. Списъкът се подписва от председателя и секретаря на СИК.

Възможни нарушения:

- неправилно вписване на протокола на данни от преброяването (точно затова застъпника трябва да е водил бележки за точните цифри);

- невписване в протокола на жалби, сигнали или други нарушения, за които е сигнализирано на СИК;

ЛИЦА, КОИТО ИМАТ ПРАВО ДА ПРИСЪСТВАТ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТАТА НА СИК В ПРЕДИЗБОРНИЯ И ИЗБОРНИЯ ДЕН. ЛЕГИТИМАЦИЯ И ОТЛИЧИТЕЛНИ ЗНАЦИ

При получаване на изборните книжа и подготовка на секциите 25 май 2019 г.	При откриване на изборния ден 26 май 2019 г.	По време на гласуването	При отваряне на избирателните кутии и установяване на резултатите от гласуването
	Избиратели		
	Кандидати		Кандидати
Наблюдатели – български и чуждестранни Застъпници	Наблюдатели – български и чуждестранни Застъпници	Наблюдатели – български и чуждестранни Застъпници	Наблюдатели – български и чуждестранни Застъпници
	Упълномощени представители на партии, коалиции и инициативни комитети	Упълномощени представители на партии, коалиции и инициативни комитети	Упълномощени представители на партии, коалиции и инициативни комитети
	Представители на средствата за масово осведомяване	Представители на средствата за масово осведомяване	Представители на средствата за масово осведомяване
			Анкетьори

Легитимация и отличителни знаци:

Кандидатите за членове на Европейския парламент се легитимират с удостоверение от ЦИК;

Чуждестранните наблюдатели се легитимират с удостоверение от ЦИК;

Наблюдателите се легитимират с удостоверение от ЦИК и носят отличителен знак утвърден от ЦИК;

Застъпниците се легитимират с удостоверение от РИК и носят отличителен знак;

Упълномощените представители на партии, коалиции и инициативни комитети се легитимират с пълномощно от представляващите партията, коалицията или инициативния комитет и носят отличителен знак;

Анкетьорите се легитимират с удостоверение от ЦИК и носят отличителен знак;

Представителите на средствата за масово осведомяване (журналисти) се легитимират с удостоверение от съответната медия/журналистическа карта.

В изборния ден наблюдателите, застъпниците, упълномощените представители не са обвързани с конкретна изборителна секция. В изборното помещение в изборния ден и при въвеждане на данните от протоколите може да присъстват само по един наблюдател от една и съща организация, по един застъпник на кандидатска листа от всяка партия, коалиция или инициативен комитет, по един упълномощен представител от всяка партия, коалиция или инициативен комитет.

Справка за регистрираните кандидати, наблюдатели, застъпници, инициативни комитети, представители и анкетьори може да се направи в публичните регистри на интернет страницата Централната изборителна комисия www.cik.bg.

Лицата, които в изборния ден не носят отличителни знаци или носят отличителни знаци извън утвърдените от ЦИК или отказат да се легитимират със съответното удостоверение, се отстраняват от изборителната секция с решение на СИК.

ВАЖНО: При установяване на каквото и да било нарушение по време на изборния ден първо се обаждаме до щаба на посочен предварително телефон за контакти, за да опишете ситуацията. Оттам ще получите инструкции как да действате. Задължително уведомявате и Председателя на СИК, и изисквате СИК да вземе отношение. На края на изборния ден следите дали вашите сигнали и жалби са вписани в протокола на СИК.